

Lausuntoyhteenveto OKM:n työryhmäraportista **Valmiina valintoihin I - Ylioppilastutkinnon parempi hyödyntäminen korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa**

Raportti <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-429-0>

Sisällysluettelo

1. Lausuntopyynnöstä ja yhteenvedosta	1
2. Lausunnonantajat	1
3. Lausunnonantajien arvioinnit raportin luvuista ja työryhmän johtopäätöksistä	3
4. Lausunnonantajien kannat työryhmän toimenpide-ehdotuksiin	13
5. Muita huomioita ja näkemyksiä raportista	26
6. Pääsykokeiden kustannukset.....	27

1. Lausuntopyynnöstä ja yhteenvedosta

Lausuntopyyntö toteutettiin sähköisenä webropol-kyselynä, jossa kysyttiin lausunnonantajan näkemyksiä raportin luvuista ja kustakin työryhmän esittämän toimenpideohjelman kohdasta.

Yhteenvedossa on kunkin kysymyksen kohdalla numeeristen vastausten yhteenvedo lausunnonantajatyypeittäin, yhteenvedo tekstivastauksista ja esimerkkejä vastauksista.

Lausuntopyynnössä kysyttiin myös korkeakouluilta pääsykokeiden kustannuksista.

Käsillä oleva yhteenvedo on suppea versio lausunnoista, ministeriöllä on lisäksi käytössään yksityiskohtaisempi laaja lausuntoyhteenveto jatkotyötä varten.

2. Lausunnonantajat

Yliopistot: Lappeenrannan teknillinen yliopisto, Taideyliopisto, Itä-Suomen yliopisto, Hanken Svenska handelshögskolan, Lapin yliopisto, Turun yliopisto, Åbo Akademi, Tampereen teknillinen yliopisto, Helsingin yliopisto, Vaasan yliopisto, Tampereen yliopisto, Jyväskylän yliopisto, Maanpuolustuskorkeakoulu, Oulun Yliopisto, Aalto-yliopisto ja Aalto-yliopiston ylioppilaskunta

Ammattikorkeakoulut: Metropolia ammattikorkeakoulu, Karelia-ammattikorkeakoulu, Savonia-AMK, Satakunnan ammattikorkeakoulu, Laurea, Lahden ammattikorkeakoulu, Kajaanin ammattikorkeakoulu, Tampereen ammattikorkeakoulu, Diakonia-ammattikorkeakoulu, Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Yrkeshögskolan Arcada, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu Oy, Turun ammattikorkeakoulu, Hämeen ammattikorkeakoulu, Seinäjoen ammattikorkeakoulu Oy, Centria-ammattikorkeakoulu

Korkeakoulujen yhteistyöorganisaatiot: Arene ry, Suomen yliopistot UNIFI ry

Korkeakoulujen (alakohtaiset) yhteistyöverkostot: Kauppatieteellisen alan yhteisvalinta, Oikeustieteen alan opiskelijavalintojen uudistamistyöryhmä, Lääketieteellisten alojen valtakunnallinen valintatoimikunta, Arene ry:n yhteiskunta-, hallinto- ja luonnontieteiden alan koulutusala-kohtainen kehittämissyhmä, Valtakunnallinen kasvatusalan valintayhteistyöverkosto (VAKAVA), Biologian yhteisvalinnan valtakunnallinen ryhmä, Humanistinen ammattikorkeakoulu/humanistinen ja kasvatusalan amk:t, DIA yhteisvalinta

Lukiokoulutuksen järjestäjät: Forssan yhteislyseo, Pöytyän kunta, Kurikan kaupunki, Sodankylän lukio, Vaasan kaupunki, Porin kaupunki, Oulun kaupunki, Keravan kaupunki, Huittisten kaupunki, Kemijärven kaupunki, Rauman Lyseon lukio, Seinäjoen kaupunki, Joroisten kunta, Ylitornion yhteiskoulun lukio, Uudenkaupungin lukio, Hankasalmen kunta, Keuruun yhteiskoulun lukio, Kempeleen kunta, Lappeenrannan kaupunki, Kauhavan kaupunki, Salon kaupunki, Imatran kaupunki, Kotka Svenska Samskola, Vihdin kunta, Kiuruveden kaupunki, Muuramen kunta/lukio, Hangon kaupunki, Teuvan kunta, Kauhajoen kaupunki/Kauhajoen lukio, Alavuden kaupunki, Ylöjärven kaupunki, Vieremän kunta, Naantalin lukio, Mänttä-Vilppulan sivistystoimi, Kokkolan kaupunki, Iisalmen kaupunki, Espoon kaupunki / Suomenkielisen opetuksen tuloksikkö / lukiolinja, Lounais-Suomen koulutuskuntayhtymä, Jyväskylän koulutuskuntayhtymä, Lapuan kaupunki, Taivalkoski, Alajärven kaupunki, Sysmän lukio, Laukaan lukio, Heinolan kaupunki, Jämsän kaupunki, Lempäälän kunta, Sivistystoimi, Helsingin kaupunki, opetusvirasto, Rovaniemen kaupunki, Kittilän kunta, Lahden kaupunki, Pellon kunta, Heinäveden kunta, Tampereen Yhteiskoulun Säätiö, Inarin kunta, Kaustisen musiikkilukio, Kiteen kaupunki, Haapajärven kaupunki/lukio, Reisjärven kunta/lukio, Kannuksen kaupunki, Lapinlahden kunta / Lapinlahden Lukio ja Kuvataidelukio, Kouluyhdistys Pestalozzi Schulverein Skolföreningen ry, Valkeakosken kaupunki, Vantaan kaupunki, nuoriso- ja aikuiskoulutuksen tulosalue (sekä lukiokoulutus että ammatillinen koulutus), Teuvan kunta, Suomen Adventtikirkko, Kalevan lukion kannatusyhdistys ry, Kajaanin lukio,

Ammatillisen koulutuksen järjestäjät: Ammattiopisto Livia, Svenska Österbottens förbund för utbildning och kultur skn, Oulun seudun koulutuskuntayhtymä, Suomen Liikemiesten Kauppaopisto/Helsinki Business College Oy, Keski-uudenmaan koulutuskuntayhtymä, Korpisaaren säätiö, Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä, Etelä-Savon Koulutus Oy, Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä, Espoon seudun koulutuskuntayhtymä Omnia, Liedon kunta,

Työnantajajärjestöt: Suomen Yrittäjät, Metsäteollisuus ry, Kemianteollisuus ry, Teknologiateollisuus ry, Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Sivistystyönantajat,

Työntekijäjärjestöt: Yliopistojen opetusalan liitto YLL, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry, Tehy ry, Yliopistojen ja tutkimusalan henkilöstöliitto YHL ry, Akava, Yhteiskunta-alan korkeakoulutetut ry, Tieteentekijöiden liitto, JHL ry, Suomen Lääkäriliitto, Suomen opinto-ohjaajat ry, Suomen Lakimiesliitto - Finlands Juristförbund ry, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry, Opetusalan ammattijärjestö OAJ, Professoriliitto

Ministeriöt: TEM, SM/pelastusosasto, Puolustusministeriö, Sosiaali- ja terveysministeriö, Valtiovarainministeriö

Valtion virastot: Opetushallitus, Poliisihallitus, Ylioppilastutkintolautakunta,

Muut: MTK ry, Ammattiosaamisen kehittämissyhdistys AMKE ry, Avoimen yliopiston foorumi, Pro Lukio ry, Suomen Nuorisoyhteistyö - Allianssi, Suomen Kuntaliitto, Suomen Kansanopistoyhdistys - Finlands Folkhögskolförening ry, Korkeakoulututkimuksen seura ry., Viestintätoimisto CRE8 Oy

Opiskelijajärjestöt: Helsingin yliopiston ylioppilaskunta, Suomen ylioppilaskuntien liitto (SYL ry), Suomen opiskelijakuntien liitto - SAMOK ry, Oikeustieteellisen alan ainejärjestöt: Oikeustieteen ylioppilaiden yhdistys Artikla ry, Juristklubben Codex r.f., Justus ry/rf, Oikeustieteen ylioppilaiden yhdistys Lex ry, Oikeustieteen ylioppilaiden yhdistys Judica ry, Ämnesföreningen Stadga r.f., Pykälä ry, Suomen Opettajaksi Opiskelevien Liitto SOOL, Suomen Medisiinariliitto ry, Suomen Opiskelija-Allianssi -OSKU ry, Suomen Lukiolaisten Liitto, Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto - SAKKI ry

3. Lausunnonantajien arvioinnit raportin luvuista ja työryhmän johtopäätöksistä

Vastaako raportin luvussa 2 Korkeakoulujen valintamenettelyjen nykytila esitetty ja erityisesti työryhmän johtopäätökset (s.32-33) lausunnonantajan näkemystä?

	kyllä 1	kyllä pääosin 2	ei pääosin 3	ei 4	ei kantaa 5	Vastausten (1-4) keskiarvo
Yliopisto	3	10	1	0	1	1,9
Ammattikorkeakoulu	1	13	2	0	0	2,1
Korkeakoulujen yhteistyöorganisaatio	0	2	0	0	0	2,0
Korkeakoulujen (alakohtainen) yhteistyöverkosto	0	4	3	0	0	2,4
Lukiokoulutuksen järjestäjä	35	33	1	0	0	1,5
Ammatillisen koulutuksen järjestäjä	1	8	1	1	0	2,2
Työnantajajärjestö	1	1	0	0	2	1,5
Työntekijäjärjestö	3	8	1	0	1	1,8
Ministeriö	1	0	0	0	2	1,0
Valtion virasto	3	2	2	0	2	1,9
Muu	3	2	2	0	2	1,9
Opiskelijajärjestöt	3	2	1	1	1	2,0
yhteensä	54	85	14	2	11	1,8

Työryhmän kuvausta valintojen tilanteesta ja johtopäätöksiä luvussa 2 pidettiin oikeasuuntaisina. Sen sijaan ratkaisuvaihtoehtoista oli paljon erilaisia kantoja. Jotkut korkeakoulut ja alat olivat valmiita todistusvalintoihin, toiset näkivät parhaimpana ratkaisuna alakohtaisen valintayhteistyön tiivistämisen. Opintopolku.fi:n kehittämistä ja Töissä.fi:n tietojen linkittämistä siihen kannatettiin.

Vastaako raportin luvussa 3 Ylioppilastutkinto ja lukioaikaiset muut suoritukset esitetty ja erityisesti työryhmän johtopäätökset (s.40-41) lausunnonantajan näkemystä?

	kyllä 1	kyllä pääosin 2	ei pääosin 3	ei 4	ei kantaa 5	Vastausten (1-4) keskiarvo
Yliopisto	1	7	7	0	0	2,4
Ammattikorkeakoulu	1	13	2	0	0	2,1
Korkeakoulujen yhteistyöorganisaatio	0	2	0	0	0	2,0
Korkeakoulujen (alakohtainen) yhteistyöverkosto	1	1	3	2	0	2,9
Lukiokoulutuksen järjestäjä	20	39	9	0	1	1,8
Ammatillisen koulutuksen järjestäjä	1	6	1	1	2	2,2
Työnantajajärjestö	1	1	0	0	2	1,5
Työntekijäjärjestö	0	7	3	2	1	2,6
Ministeriö	1	0	0	0	2	1,0
Valtion virasto	2	3	1	1	2	2,1
Muu	2	3	1	1	2	2,1
Opiskelijajärjestöt	2	3	2	2	1	2,4
yhteensä	32	85	29	9	13	2,1

Yliopistot kannattavat ylioppilastutkintoon perustuvaa valintaa, mutta puolustavat myös valintakokeiden asemaa aloilla, joilla ei ole opetusta lukiossa. Lukiodiplomien hyödyntämiseen suhtaudutaan kielteisesti, sillä niiden suorittaminen ei ole mahdollista kaikkialla.

Ammattikorkeakouluista enemmistö pitää esitettyjä kohtia ja työryhmän johtopäätöksiä näkemyksiään vastaavina. Ammattikorkeakoulut toivovat parempaa ammatillisen tutkinnon hyödyntämistä ja eivät pidä hyvänä ajatuksena, että ammatillisen tutkinnon suorittaneet pakotettaisiin suorittamaan ylioppilaskokeita.

Ammattikorkeakoulujen yhteistyöverkostot suhtautuvat myönteisesti esitettyyn, kun taas yliopistojen alakohtaiset yhteistyöverkostot eivät pidä johtopäätöksiä lausunnonantajan näkemyksiä vastaavana.

- Todistus suullisen viestinnän/kirjallisen viestinnän kokeessa ei ole tarkoituksenmukainen. Ko. asiat ovat työelämän/akateemisen elämän perustaitoja, mutta ne eivät voi olla valintaperusteena. (Kauppatieteellisen alan yhteisvalinta)
- Digitalisoidut pääsykokeet loisivat paremmat mahdollisuudet testata opiskelijan ongelmanratkaisukykyä ja siten vähentää kokeeseen valmistautumiseen käytettyä aikaa. Kyse ei ole tiedon testaamisesta vaan kyky tehdä tiedon pohjalta johtopäätöksiä. (Biologian yhteisvalinnan valtakunnallinen ryhmä)

Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjät suhtautuvat pääosin myönteisesti esitettyyn ja työryhmän johtopäätöksiin. Lukiokoulutuksen järjestäjät suhtautuvat myönteisesti lukio-opintojen, ylioppilaskirjoitusten ja lukiodiplomien hyödyntämiseen, mutta painottavat samalla lukioiden resursseja. Ammatillisen koulutuksen järjestäjät haluavat lisätä diplomien hyödyntämistä sekä parantaa ammatillisen osaamisen huomiointia hakuprosesseissa.

Työnantajajärjestöt katsovat, että luvussa esitetyt asiat ja työryhmän johtopäätökset vastaavat lausunnonantajan näkemystä. Työntekijäjärjestöjen osalta näkemyksissä on hajontaa. Seitsemän

lausunnonantajaa yhtyy pääosin luvun sisältöön, kun taas viisi työntekijäjärjestöä ei pidä kuvausta omaa näkemystään vastaavana. Lausunnonantajat eivät kannata samojen asioiden mittaamista kahteen kertaan, mutta osa pitää nykyistä ylioppilaskoetta riittämättömänä palvelemaan korkeakoulujen tarpeita opiskelijavalinnassa (esimerkiksi Akava). Useamman lausunnonantajan vastauksessa toivotaan parannuksia lukiodiplomien hyödyntämiseen sekä digitalisaation hyödyntämistä.

- Korkeakouluihin ja yliopistoihin haettaessa voisi vielä enemmän hyödyntää avoimen yliopiston väylää. Esimerkiksi tietty määrä suoritettuja opintopisteitä avoimen yliopiston kautta tietyssä aineessa, oikeuttaa pääsyn yliopistoon. Nykyään avoin yliopistoväylä on olemassa, mutta arvosanojen tulee olla huippuhyviä, jotta opiskelupaikka avautuu. Opiskelija ei vaatimustasoa ennakkoon tiedä, vaan selviää vasta kesän aikana. (Tehy ry)
- Lukiokoulutus ei vielääkään valmista yliopistotasoihin opintoihin esim. matematiikassa ja kielten tutkintokoulutuksessa, hyppäys on suuri. Nykymuotoista yo-tutkintoa ei kannattane digitoida sellaisenaan vaan olisi syytä tarkastella eri koulutusohjelmien pääsykokeita ja rakentaa ylioppilastutkinnot lukion oppimäärää ja pääsykokeita vastaavan osaamisen osoittamiseksi, hyvä esimerkki on Helsingin yliopiston MOOC-kokeet, joita voitaisiin varmasti soveltaa monissa eri oppiaineissa. Ylioppilastutkintoa tulisi kehittää osaamisen näyttämisen eikä tietoteknisen osaamisen näkökulmasta. (Yliopistojen ja tutkimusalan henkilöstöliitto YHL ry)
- Liitto on raportin tehneen työryhmän kanssa samaa mieltä siitä, että jo nykyinen ylioppilastutkinto tarjoaa korkeakouluille luotettavaa ja vertailukelpoista tietoa tutkinnon suorittaneiden osaamisesta. Liitto toteaa, että pääsykokeet mittaavat valmiuksia opiskeluun ja niillä voidaan myös varmistaa, että vaadittava perustieto on hankittu lukiossa. (Professoriliitto)

Enemmistö ministeriöistä ja valtion virastoista yhtyy luvun kuvaukseen ja työryhmän johtopäätöksiin.

Opiskelijajärjestöjen näkemykset eroavat toisistaan luvun osalta. Viisi järjestöä yhtyy täysin tai pääosin luvussa esitettyyn ja työryhmän johtopäätöksiin, kun puolestaan neljä järjestöä ei pidä luvun sisältöä omaa näkemystään pääosin tai täysin vastaavana.

Vastaako raportin luvussa 4 Akateemiset taidot, motivaatio, kiinnostus ja soveltuvuus esitetty ja erityisesti työryhmän johtopäätökset (s.49-50) lausunnonantajan näkemystä?

	kyllä 1	kyllä pääosin 2	ei pääosin 3	ei 4	ei kattaa 5	Vastausten (1-4) keskiarvo
Yliopisto	2	8	2	0	3	2,0
Ammattikorkeakoulu	3	8	4	0	1	2,1
Korkeakoulujen yhteistyöorganisaatio	0	1	0	0	1	2,0
Korkeakoulujen (alakohtainen) yhteistyöverkosto	0	3	3	1	0	2,7
Lukiokoulutuksen järjestäjä	18	40	9	2	0	1,9
Ammatillisen koulutuksen järjestäjä	3	4	3	1	0	2,2
Työnantajajärjestö	0	2	0	0	2	2,0
Työntekijäjärjestö	0	4	6	3	0	2,9
Ministeriö	1	0	0	0	2	1,0
Valtion virasto	1	4	1	1	2	2,3
Muu	1	4	1	1	2	2,3
Opiskelijajärjestöt	1	4	3	3	1	2,7
yhteensä	30	82	32	12	14	2,2

Yliopistoista ja ammattikorkeakouluista selkeä enemmistö katsoo, että luvussa esitetty ja työryhmän johtopäätökset vastaavat ainakin pääosiltaan tai täysin lausunnonantajan näkemystä (Hanken, HY, ISYO, JY, LUT, LY, OY, TaY, TTY ja VY). Ammattikorkeakouluista neljä (Centria, Karelia, Laurea ja XAMK) ja yliopistoista kaksi (Aalto ja ÅA) eivät pidä esitettyjä asioita näkemystensä mukaisina. Kolme yliopistoa ja yksi ammattikorkeakoulu eivät ottaneet kantaa asiaan (DIAK, Maanpuolustuskorkeakoulu, Taideyliopisto ja TY). Alakohtaisten yhteistyöverkostojen näkemykset hajaantuvat siten, että kolme yhtyy pääosin johtopäätöksiin ja neljä ei koe johtopäätösten vastaavan näkemyksiään.

Korkeakoulut käsittelevät lausunnoissaan erityisesti sitä, mittaako valintakokeeseen osallistuminen motivaatiota alaa kohtaan. Toiseksi korkeakoulut käsittelevät MOOC-kursseja, ja myös kannustimet kitkattomaan siirtymään saivat osakseen kannanottoja. Lausunnonantajat eroavat näkemyksissään MOOC-kurssien hyödynnettävyydestä sekä valintakokeen ja motivaation välisestä suhteesta.

Poimintoja lausunnoista:

- Motivoinnin osalta olemme samaa mieltä, että valintakoe ei mittaa todellista motivaatiota alalle / alan opiskeluun. Itse opiskelu, yksikön tarjoamat mahdollisuudet ja puitteet sekä innostava ilmapiiri vaikuttavat opintojen aikana ns. lopulliseen motivaatioon opiskella ja suorittaa tutkinto. Valintakoe ja alan kirjallisuuteen perehtyminen tutustuttavat hakijaa alaan, jota ei opiskella lukiossa. Siten valintakoeaineistoon perehtyminen edesauttaa oikean alan löytymistä. (LUT)
- Pääosaan Itä-Suomen yliopiston hakukohteista valinta voitaisiin tehdä ylioppilastutkinnon perusteella. Suuri osa opiskelijavalintaan liittyvästä resurssihukasta aiheutuu kysynnän ja tarjonnan kohtaamattomuudesta: hakupainealat säilyvät vuodesta toiseen samoina ja toisaalta lähes avointen ovien hakukohteiden suosio ei kasva. (ISYO)

- Korkeakoulujen rahoitusmallin kannustavuus todistusvalinnan suhteen on kannatettava ajatus. (TTY)
- Ennen kuin yliopistossa voidaan luopua valintakokeista ja siirtyä nykyistä laajemmin todistusvalintaan, tarvitaan lisää tutkimustietoa koulumenestyksen ja/tai valintakoemenestyksen vaikutuksista korkeakouluopinnoissa menestymiseen, etenemiseen ja valmistumiseen. (HY)
- MOOC-kurssien toteuttaminen ei välttämättä yhtä hyvä kaikille aloille, eli ei eteenkään niille, jolla hakupaine on jo nyt iso. Opintoihin tutustumisen kannalta ja pienemmän hakupaineen hakukohteilla tämä voisi olla hyvä. (OY)
- Motivoinnin osalta olemme mietinnön kanssa samaa mieltä siitä, että valintakoe ei mittaa todellista motivaatiota alalle tai alan opiskeluun. (Aalto)
- Johtopäätöksissä todetaan täysin oikein, että korkeakouluja ei tällä hetkellä rahoitusmallin osalta kannusteta kitkattomaan siirtymiseen toiselta asteelta korkea-asteelle. Aiemmin useilla aloilla voitiin opiskelijavalinnassa antaa joko lisäpisteitä uusille ylioppilaille tai kohdentaa tietty valintaryhmä vain heille. Eduskunnan oikeusasiamies kuitenkin puuttui tähän menettelyyn pitäen sitä epätasa-arvoisena, ja näin uusien ylioppilaiden erityiskohtelusta luovuttiin. Mikäli ministeriö haluaa muuttaa rahoitusmallia tässä suhteessa, on tämä oikeusasiamiehen linjaus myös hyvä muistaa asiaa valmisteltaessa. (Aalto)
- SORA-lain käyttö soveltavuusnäkökulmasta on opiskelijan kannalta kohtuuton ja raskas ratkaisu. (Karelia)
- Kehitettäessä valtakunnallista valintajärjestelmää, tulisi avointa korkeakouluopetusta hyödyntää entistä vahvemmin arvioitaessa sellaista osaamista, jota ylioppilastutkinto ei mittaa. (LAMK)
- Hakukohteiden laajuus voi olla ongelma, jos sen sisällä on toisista kiinnostavuudeltaan poikkeava koulutus. Tärkeämpää on mahdollistaa korkeakoulun sisällä koulutuksen vaihtoa itseään kiinnostavampaan koulutukseen. (TAMK)
- Valintakoe yksistään mittaa hakijan hakuvaiheen aikaista motivaatiota paremmin kuin aiempi opintomenestys. (XAMK)
- Esimerkiksi ammattikorkeakoulujen sosiaali- ja terveystieteiden sähköinen esivalintakoe ja siinä käytetty kirjallinen ennakoaineisto karsivat hakijoista pois niitä, jotka eivät olleet vakavissaan hakemassa koulutukseen. Esivalintakokeen käyttöönoton myötä pääsykokeisiin osallistui aiempaa suurempi osuus pääsykokeisiin kutsutuista. Tätä voidaan pitää osoituksena siitä, että pääsykokeilla voidaan tukea koulutuksesta aidosti kiinnostuneiden ja motivoituneiden valikoitumista opiskelijoiksi. Tällä on merkitystä koulutuksen keskeyttämisen ja läpäisyn kannalta. (Turun AMK)
- Jos korkeakoulujen rahoitukseen vaikuttaisi kitkaton/nopea siirtyminen toiselta asteelta, pitäisi ottaa huomioon myös ammatillisen koulutuksen suorittaneet hakijat. (HAMK)
- Aloille soveltuvuuden mittaamisen Arene näkee tietyissä tapauksissa tarpeellisenä, mutta katsoo työryhmän tavoin, että se voidaan toteuttaa nykyistä joustavammin korkeakoulujen yhteistyöllä ja uudenaikaisilla yhteisillä menettelyillä (= digitaalinen soveltuvustehtävät, ennakkotehtävät, portfolio), jotka eivät edellytä pitkää valmistautumista/valmentautumista. Arene näkee, että erilaiset MOOC- ja verkkokurssit sekä avoimet opintoväylät ovat parhaimmillaan jopa ylioppilastutkintoa hyödyllisemmin johdattaneet opiskelijat joustavasti ja kitkattomasti korkeakouluopintoihin. Näitä joustavia väyliä tulee edelleen vahvistaa. (Arene ry)

Lukiokoulutuksen järjestäjien enemmistö yhtyy joko täysin tai pääosin luvussa esitettyyn ja työryhmän johtopäätöksiin. Myös ammatillisen koulutuksen järjestäjien enemmistö yhtyy raportissa esitettyyn, vaikka näkemyksissä on hajontaa.

Kaksi työnantajajärjestöä yhtyy pääosin luvussa esitettyyn ja työryhmän johtopäätöksiin, ja kaksi ei ota kantaa. Työntekijäjärjestöistä enemmistö suhtautuu kielteisesti luvussa esitettyyn sisältöön.

Lausunnonantajat kannattavat pääasiassa ylioppilastutkinnon hyödyntämistä, mutta samalla halutaan säilyttää valintakokeita soveltuvuuden arvioimiseksi. Osa lausunnonantajista kannattaa sitä, että valintakokeet perustuu toisen asteen opinnoissa hankittuun osaamiseen ja että hakuja tehtäisiin laajempiin hakukohteisiin (esimerkiksi SAK ja AKAVA). Työmarkkinajärjestöt kannattavat myös MOOC-kurssien hyödyntämistä opiskelijavalinnoissa.

Ministeriöt ja valtion virastot suhtautuvat myönteisesti luvun sisältöön. Valtion virastoista kaksi katsoo, että työryhmän johtopäätökset eivät vastaa lausunnonantajan näkemystä. STM näkee ongelmallisena pääsääntöisesti toisen asteen koulutuksen tutkinnon arvosanoihin perustuvan valinnan, tai että soveltuvuuden arvioinnista luovuttaisiin valintamenettelyn yhteydessä.

Opiskelijajärjestöistä enemmistö ei yhdy raportissa esitettyyn. Suomen Lukiolaisten Liitto on ainoa järjestö, joka on täysin samaa mieltä raportin sisällön kanssa.

Vastaako raportin luvussa 5 Valintojen dynamiikka, kustannukset ja koulutuksellinen tasa-arvo esitetty ja erityisesti työryhmän johtopäätökset (s.55-56) lausunnonantajan näkemystä?

	kyllä 1	kyllä pääosin 2	ei pääosin 3	ei 4	ei kantaa 5	Vastausten (1-4) keskiarvo
Yliopisto	0	6	8	0	1	2,6
Ammattikorkeakoulu	4	9	2	1	0	2,0
Korkeakoulujen yhteistyöorganisaatio	1	0	0	0	1	1,0
Korkeakoulujen (alakohtainen) yhteistyöverkosto	0	2	4	1	0	2,9
Lukiokoulutuksen järjestäjä	20	36	10	2	1	1,9
Ammatillisen koulutuksen järjestäjä	0	5	4	2	0	2,7
Työnantajajärjestö	1	1	0	0	2	1,5
Työntekijäjärjestö	0	6	4	2	1	2,7
Ministeriö	1	0	0	0	2	1,0
Valtion virasto	1	3	2	1	2	2,4
Muu	1	3	2	1	2	2,4
Opiskelijajärjestöt	1	3	2	3	1	2,8
yhteensä	30	74	38	13	13	2,2

Enemmistö yliopistoista katsoo, että työryhmän johtopäätökset eivät vastaa pääosiltaan lausunnonantajan näkemystä (Aalto, Hanken, ISYO, JY, LUT, Maanpuolustuskorkeakoulu, TY ja VY). Lisäksi Taideyliopisto ei ottanut kantaa asiaan. Yliopistot ovat vastauksissaan huolissaan valmennuskurssien siirtymisestä lukioon ja sen aiheuttamasta epätasa-arvosta. Lisäksi yliopistot pitävät valintakoetta kustannustehokkaampana ja tasa-arvoisempana "toisena mahdollisuutena" kuin ylioppilastutkintoarvosanojen korottamista.

Ammattikorkeakouluista selvä enemmistö pitää työryhmän johtopäätöksiä lausunnonantajan näkemyksiä vastaavana, sillä vain kolme ammattikorkeakoulua (Centria, Laurea ja SAMK) ei ole yhtynyt raportin sisältöön. Tasa-arvon osalta ammattikorkeakoulut kiinnittävät huomiota lausunnoissaan ammatillisten tutkintojen hyödyntämiseen. Korkeakoulujen alakohtaisista yhteistyöverkostoista enemmistö ei pidä työryhmän esittämiä johtopäätöksiä näkemystensä mukaisina.

- Työryhmän raportin mukaan ylioppilaiden osalta ylioppilastutkintoon perustuvat valinnat voisivat lisätä tasa-arvon toteutumista edellyttäen, että "toisen mahdollisuuden" järjestämisestä huolehditaan. Valintakoe on kustannustehokkain tapa järjestää "toinen mahdollisuus" verrattuna siihen, että hakijat lähtevät korottamaan tietyn aineen tai tiettyjen aineiden arvosanoja koko lukion oppimäärän osalta yo-kirjoituksissa. (LUT)
- Lääketieteessä on valtakunnallisesti selvitelty, miten todistusvalintaan siirtyminen olisi vaikuttanut v. 2016 valintaan: erottelevuuden lisääminen ehdotetuin keinoin olisi silti tuottanut tasapistetilanteita ja vain 47 % hyväksytyistä olisi ollut samoja kuin valintakokeen kautta hyväksytyistä (koepistein hyväksytyistä vain 7,5 % olisi saanut opiskelupaikan yo-arvosanoillaan). Miesten osuus hyväksytyistä olisi ollut 39,9 % (valintakokeen avulla tehdyssä valinnassa 50,3 %). Lääketieteessä Ruotsissa toteutettu todistusvalinta on johtanut opintojen keskeyttämisiin, kun nykyisellään opintoja ei suomalaisissa lääketieteellisissä koulutuksissa keskeytetä. (ISYO)
- Muita toisen asteen tutkintoja tai vanhempia ylioppilastutkintoja ei ehdotetussa mallissa huomioida kunnolla, jolloin koulutuksellinen tasa-arvo toistaiseksi toteutuu parhaiten kaikille yhteisellä valintakokeella. (ISYO)
- Koulutusten vetovoimaerot ja hakijoiden uppiniskainen hakeutuminen kerta toisensa jälkeen siihen ainoaksi näkemäänsä korkean vetovoiman hakutoiveeseen – erityisesti ensikertalaisuuskiintiön käyttöönoton jälkeen – ovat perimmäinen syy ns. ylioppilassumaan. Kevyiden valintamenettelyjen ja helpon opiskelupaikan saamisen tulisi olla käytössä juurikin matalan vetovoiman aloilla, kun taas korkean vetovoiman alojen hakijoita tulisi pyrkiä karsimaan jo alkuvaiheessa selvästi kuormittavamman valintamenettelyn avulla. Nykyistä kuormittavampi valintamenettely voidaan toteuttaa sähköisillä vaiheistetuilla ja automatisoiduilla menettelyillä nykyistä edullisemmin ja siten, ettei tarvetta laajalle etukäteismateriaalille ole ja ettei alakohtaisesta valmennuskurssista olisi hakijalle juurikaan hyötyä. (SAMK)
- Ylioppilastutkintoon perustuvat valinnat sopivat useimmille aloille, mm. tekniikan ja kaupan alat. Pidämme kuitenkin tärkeänä, että esim. sosiaali- ja terveystieteille hakevilta mitattaisiin jatkossakin soveltuvuutta alan opintoihin. (JAMK)

Lukiokoulutuksen järjestäjistä selvä enemmistö katsoo työryhmän johtopäätösten vastaavan pääosin lausunnonantajan näkemystä.

Kaksi työnantajajärjestöä yhtyy työryhmän johtopäätöksiin ja kaksi ei ota kantaa. Työntekijäjärjestöjen näkemykset jakautuvat tasan kysymyksessä.

- Olennaista on se, miten on tarkoituksenmukaista keventää hakuprosessia? Vaihtoehtoja on muitakin kuin yksin ylioppilastutkinnon ratkaiseva osuus. Se tuo mukanaan uusia ongelmia, jotka raportti surutta ohittaa. Raportissa hieman unohdetaan ammatillista väylää tulevien tasa-arvoiset mahdollisuudet "korottaa" tai ylipäättään hankkia ylioppilastutkinnosta arvosanoja. Heillä ei

missään tapauksessa ole siihen tasavertaisia mahdollisuuksia lukiolaisiin verrattuna. (Yliopistojen opetusalan liitto YLL)

- SAK katsoo että on hankalaa arvioida ylioppilastutkintoihin perustuvan valinnan vaikutuksia koulutukselliseen tasa-arvoon. Olisimme toivoneet hieman syvempää analyysia siitä, miten ylioppilastutkintoon perustuvat valinnat lisäävät koulutuksellista tasa-arvoa. Raportissa todettu lause; ”kunhan toisen mahdollisuuden järjestämisestä kuitenkin huolehditaan” jättää avoimeksi, mitä toisen mahdollisuuden järjestäminen voisi käytännössä tarkoittaa. Koulutuksellisen tasa-arvon osalta on epäselvää nimenomaan ammatillista väylää hakeutuvien asema valintauudistuksessa, joka korostaa ylioppilastutkinnon merkitystä. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että pitäisimme nykyistä tilannetta erityisen tasa-arvoisena. (SAK)
- Suurta valmistautumista ja valmennuskursseja vaativa valmistautuminen korkea-asteelle lisää selvästi riskiä hakijoiden sosioekonomisen taustan vaikutuksesta opintoalan valintaan. Toisaalta vaarana on lukioihin siirtyvä preppaus, tämän Akava näkee kuitenkin yhteiskunnallisesta pienempänä ongelmana. (Akava)
- Valintakokeita voitaisiin kehittää niin, että ne voitaisiin lukea osaksi opintosuorituksia. (Tieteentekijöiden liitto)

Ministeriöiden ja valtion virastojen kannat hajoavat kysymyksessä, mutta enemmistö katsoo työryhmä johtopäätösten vastaavan lausunnonantajan näkemystä.

- STM on huolissaan tasa-arvon toteutumisesta ja mahdollisista terveystarpeista. STM:n mukaan on keskeistä huolehtia siitä, etteivät eriarvoistaviksi katsotut tekijät kuten vanhempien varallisuus, koulutus ja asuinpaikka korostu entisestään jo lukiovaiheessa eliittikoulujen ja lukiovalmennuksen muodossa. STM katsoo, että lukioikäisillä ei tosiasiallisesti ole yhdenvertaisia koulutusmahdollisuuksia Suomessa vaan ne riippuvat esimerkiksi asuinpaikkakunnasta. Lisäksi valintamenettelyä on tarkasteltava siitä näkökulmasta, miten se edistää sukupuolten koulutuksellista tasa-arvoa. Lausunnossaan STM haluaa korostaa sitä, että koulutustaso lisää terveyttä ja hyvinvointia.
- Motivaatiota ja asennetta työskentelyyn kasvatetaan koko koulupolun ajan ja kaikki edeltävät opinnot ovat omalla tavallaan merkityksellisiä. Opintojen tärkeyttä tukisi ylioppilastutkinnon ja lukiossa suoritettujen opintojen merkityksen lisääminen opiskelijahauissa. Samalla on kuitenkin varmistettava, että ne, jotka eivät ole käyneet lukiota tai jotka ovat epäonnistuneet ylioppilastutkinnon kokeissa, eivät menetä mahdollisuuksiaan jatko-opintoihin. Todistusvalintojen lisääntyessä myös toisen mahdollisuuden vaihtoehtoista on huolehdittava. Tätä olisi tarpeen selvittää ja konkretisoida. (Opetushallitus)

Opiskelijajärjestöjen näkemykset jakautuvat tasaisesti, mutta niukka enemmistö katsoo olevansa eri mieltä työryhmän johtopäätösten kanssa. Enemmistö lausunnonantajista epäilee, että todistusvalinta ei johda tasa-arvoon ja valmennuskurssien poistumiseen eikä nopeuttaisi siirtymistä korkeakouluopintoihin.

- Lukioiden väliset tasoerot tulisivat luultavimmin korostumaan, kun huippulukiot houkuttelevat opiskelijoita erityisillä painotusmahdollisuuksilla (esim. luma-aineet), poikkeuksellisen hyvällä opiskelijoiden ylioppilaskirjoitusmenestyksellä sekä mahdollisuudella suorittaa korkeakouluopintoja jo lukioaikana. Tässä kilvassa häviäjiä ovat erityisesti maaseutujen nuoret. (SAMOK ry)
- SLL katsoo, että valmennuskursseille on toisella asteella huomattavasti pienempi kysyntä kuin pääsykokeisiin valmistauduttaessa. On jopa erityisen huolestuttavaa, mikäli maksuton koulutus ei

pysty vastaamaan opiskelijoiden tarpeisiin jättäen tilaa yksityisille toimijoille. Tähän tulee kiinnittää huomiota koulutuksen määrärahoista päätettäessä. (Suomen Lukiolaisten Liitto)

Vastaako raportin luvussa 6 Ylioppilastutkinnon aiempaa parempi hyödyntäminen – ehdotukset esitetty ja erityisesti työryhmän johtopäätökset (s.69-70) lausunnonantajan näkemystä?

	kyllä 1	kyllä pääosin 2	ei pääosin 3	ei 4	ei kantaa 5	Vastausten (1-4) keskiarvo
Yliopisto	0	6	8	0	1	2,6
Ammattikorkeakoulu	3	6	6	0	1	2,2
Korkeakoulujen yhteistyöorganisaatio	0	0	1	0	1	3,0
Korkeakoulujen (alakohtainen) yhteistyöverkosto	0	2	4	1	0	2,9
Lukiokoulutuksen järjestäjä	18	39	9	2	1	1,9
Ammatillisen koulutuksen järjestäjä	0	5	4	2	0	2,7
Työnantajajärjestö	1	1	1	0	1	2,0
Työntekijäjärjestö	0	6	6	1	0	2,6
Ministeriö	1	0	0	0	2	1,0
Valtion virasto	2	1	3	1	2	2,4
Muu	2	1	3	1	2	2,4
Opiskelijajärjestöt	2	1	2	4	0	2,9
yhteensä	29	68	47	12	11	2,3

Kahdeksan yliopistoa katsoo, että työryhmän esitykset eivät pääosin vastaa heidän näkemystään (Aalto, Hanken, JY, LUT, TTY, TY, VY ja ÅA). Kuusi yliopistoa (HY, ISYO, LY, Maanpuolustuskorkeakoulu, OY ja TaY) pitää johtopäätöksiä pääosin heidän näkemystensä mukaisina, ja yliopistoista Taideyliopisto on ainoa, joka ei ota kantaa asiaan.

Yhdeksän ammattikorkeakoulua (Centria, HAMK, JAMK, KAMK, LAMK, Metropolia, Savonia, TAMK ja XAMK) puolestaan pitää toimenpiteitä näkemystensä mukaisina, ja kuusi ammattikorkeakoulua (Arcada, DIAK, Laurea, SAMK, SeAMK ja Turun AMK) ei yhdy työryhmän ehdotuksiin. Enemmistö korkeakoulujen alakohtaisista yhteistyöverkostoista katsoo, että ehdotukset eivät vastaa heidän näkemyksiään. Yhteistyöverkostoista vain kaksi yhtyy työryhmän ehdotuksiin.

Yliopistojen vastauksissa korostetaan, että pisteytykset ja valintaperusteet eivät saa olla liian monimutkaisia. Erottelevuutta ja signaalivaikutuksia kannatetaan periaatteessa, mutta ne eivät saa hankaloittaa valintaperusteiden ymmärtämistä. Lisäksi valintaperusteiden tulee olla aikaisessa vaiheessa selvillä, koska ne ohjaavat lukiolaisten valintoja, joten niiden on oltava selvillä jo lukio-opintoja alkaessa. "Toinen mahdollisuus" jakaa yliopistoja ja ammattikorkeakouluja. Kustannustehokkuus on keskeinen kysymys pohdittaessa toisen mahdollisuuden järjestämistä, sillä ylioppilaskokeiden uusimista ei nähdä valintakoetta parempana vaihtoehtona ja perusteena käytettään pääasiassa resursseja. Korkeakoulut pitävät pääasiallisesti valintakokeita parempana vaihtoehtona kuin ylioppilaskokeiden korottamista. Osa kannattaa myös avoimen yliopiston tai ammattikorkeakoulun opintoja.

Ammatillisen tutkinnon suorittaneiden pakottaminen ylioppilaskirjoituksiin ei saanut kannatusta yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen vastauksissa. Ammatillisen tutkinnon todistusten arvosanojen vertailu on haastavaa, mihin kaivataan lisää erottelevuutta.

Lukiokoulutuksen järjestäjistä selvä enemmistö pitää työryhmän esittämiä johtopäätöksiä yhteneväisinä omien näkemystensä kanssa. Ammatillisen koulutuksen järjestäjien niukka enemmistö katsoo, että työryhmän esitykset eivät vastaa pääosin lausunnonantajan näkemystä. Lausunnonantajat ottavat esiin osin samoja teemoja kuin lukiokoulutuksen järjestäjät, mutta haluavat kiinnittää enemmän huomiota siihen, kuinka ammatillisia tutkintoja ja osaamista voitaisiin hyödyntää valinnoissa. Ammatillisen koulutuksen järjestäjät eivät halua lisätä opiskelijoidensa taakkaa ylioppilaskirjoituksin, vaan toisen asteen ammatillisen tutkinnon on edelleen annettava korkeakoulukelpoisuus.

Työnantajajärjestöjen ja työntekijäjärjestöjen näkemykset jakaantuvat hyvin tasaisesti myönteisten ja vastustavien vastausten kesken. Työnantajajärjestöjen niukka enemmistö pitää työryhmän ehdotuksia omia näkemyksiään vastaavina, kun taas työntekijäjärjestöjen niukan enemmistön mukaan työryhmän johtopäätökset eivät pääosin vastaa heidän näkemyksiään.

Työnantajajärjestöt ja työntekijäjärjestöt eivät kannata ammatillisen tutkinnon suorittaneiden osallistumista ylioppilaskokeisiin, vaan ammatillisen tutkinnon on edelleen tuotettava kelpoisuus korkeakouluopintoihin. Lausunnonantajat toivovatkin omaa työryhmää, joka käsittelee ammatillisia tutkintoja ja niiden hyödyntämistä opiskelijavalinnoissa. Ylioppilastutkinnon erottelevuuden lisääminen saa kannatusta lausunnonantajilta (SAK, Sivistystyönantajat, Tehy ry ja Tieteentekijöiden liitto).

Ministeriöiden ja valtion virastojen kannat hajoavat kysymyksessä, mutta kantansa ilmaiseista suurin osa katsoo, että työryhmän johtopäätökset eivät pääosin vastaa lausunnonantajan näkemyksiä.

- Opetushallitus kiinnittää huomiota siihen, että myös muut oppiaineet kuten esimerkiksi reaaliaineet opettavat korkeakouluopinnoissakin tarvittavia geneerisiä akateemisia valmiuksia. Korkeakoulujen opiskelijavalinnat eivät ole toisen asteen koulutuksen kehittämisen ensisijainen lähtökohta. (OPH)

Opiskelijajärjestöistä selvä enemmistö katsoo, että työryhmän johtopäätökset eivät vastaa heidän näkemyksiään. Lausunnonantajien enemmistö pitää huonona ehdotuksena, että korkeakouluopintoihin pyrkiviltä ammatillisen tutkinnon suorittaneilta edellytettäisiin ylioppilaskokeisiin osallistumista.

4. Lausunnonantajien kannat työryhmän toimenpide-ehdotuksiin

Kannattaako lausunnonantaja toimenpideohjelman kohdan 1 toteuttamista: Korkeakoulut ottavat vuoteen 2018 mennessä käyttöön opiskelijavalinnan, joka ei edellytä hakijalta pitkää valmentautumista. Asiasta on sovittu opetus- ja kulttuuriministeriön ja kunkin korkeakoulun välillä tulossopimuksissa vuosille 2017-2020.

	kyllä 1	kyllä pääosin 2	ei pääosin 3	ei 4	ei kantaa 5	Vastausten (1-4) keskiarvo
Yliopisto	6	7	1	0	1	1,6
Ammattikorkeakoulu	10	6	0	0	0	1,4
Korkeakoulujen yhteistyöorganisaatio	0	1	0	0	1	2,0
Korkeakoulujen yhteistyöverkosto (alakohtainen)	4	1	1	0	1	1,5
Lukiokoulutuksen järjestäjä	27	29	9	4	0	1,9
Ammatillisen koulutuksen järjestäjä	2	4	4	1	0	2,4
Työnantajajärjestö	1	1	0	0	2	1,5
Työntekijäjärjestö	4	5	2	2	0	2,2
Ministeriö	1	0	0	0	2	1,0
Valtion virasto	2	4	0	1	2	2,0
Muu	2	4	0	1	2	2,0
Opiskelijajärjestöt	2	4	2	1	1	2,2
yhteensä	61	66	19	10	12	1,9

Toimenpidettä pääasiallisesti kannatetaan, mutta useissa lausunnoissa nostetaan esiin aikataulun kireys.

Kannattaako lausunnonantaja toimenpideohjelman kohdan 2 toteuttamista: Korkeakoulujen opiskelijavalintojen tulee perustua pääsääntöisesti toisen asteen koulutuksen aikana hankittuun osaamiseen eikä esimerkiksi pääsykoekirjoista opiskeltaviin korkeakouluopintojen sisältöihin. Korkeakoulut kehittävät valintojen kokonaisuutta siten, että hakukäyttäytyminen itsessään heijastaa hakijoiden motivaatiota eikä sitä tarvitse erikseen mitata yksittäisillä kokeilla. Todistusvalintojen lisääminen on kustannustennäkökulmasta erityisen tärkeää vetovoimaisilla koulutusaloilla.

	kyllä 1	kyllä pääosin 2	ei pääosin 3	ei 4	ei kantaa 5	Vastausten (1-4) keskiarvo
Yliopisto	4	10	0	1	0	1,9
Ammattikorkeakoulu	4	9	3	0	0	1,9
Korkeakoulujen yhteistyöorganisaatio	0	2	0	0	0	2,0
Korkeakoulujen (alakohtainen) yhteistyöverkosto	1	3	2	1	0	2,4
Lukiokoulutuksen järjestäjä	30	29	8	1	1	1,7
Ammatillisen koulutuksen järjestäjä	4	2	4	1	0	2,2
Työnantajajärjestö	1	1	0	0	2	1,5
Työntekijäjärjestö	1	6	3	2	1	2,5
Ministeriö	0	1	0	0	2	2,0
Valtion virasto	3	2	2	0	2	1,9
Muu	3	2	2	0	2	1,9
Opiskelijajärjestöt	3	2	2	3	0	2,5
yhteensä	54	69	26	9	10	1,9

Yliopistot kannattavat toimenpidettä (Maanpuolustuskorkeakoulua lukuun ottamatta). Ammattikorkeakouluista kolme (DIAK, Laurea ja SAMK) pääosin ei kannata esitystä. Laurea nostaa esiin ammatillisen koulutuksen arvosanojen vertailuongelmat, ja SAMK motivaation mittaamisen tarpeettomuuden. TAMK nostaa esille, että ammatillisen tutkinnon todistusta pitäisi käyttää vain samalle alalle hakeuduttaessa.

Lukiokoulutuksen järjestäjät suhtautuvat toimenpiteeseen positiivisesti, joskin pääsykokeiden etujakin nostetaan esille.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjät korostavat ammatillisessa koulutuksessa hankittua osaamista.

Ministeriöt ja valtion virastot toteavat, että Korkeakoulujen opiskelijavalintojen perustuminen toisen asteen koulutuksessa saatuun osaamiseen on kannatettava lähtökohta.

Opiskelijajärjestöjen kannat toimenpiteeseen vaihtelevat. Lukiolaisten liitto, OSKU ja SOOL kannattavat ja muut pääosin vastustavat.

Kannattaako lausunnonantaja toimenpideohjelman kohdan 3 toteuttamista: Toisen asteen tutkintojen todistuksia ja opintomenestystä voidaan hyödyntää korkeakoulujen valinnoissa aiempaa enemmän. Nykyinen ylioppilastutkinto tarjoaa korkeakouluille luotettavaa ja vertailukelpoista tietoa tutkinnon suorittaneiden osaamisesta. Korkeakoulut lisäävät todistusvalintoja siten, että vuoteen 2020 mennessä pääosa opiskelijoista valitaan toisen asteen koulutuksen todistusten perusteella ja valtaosin ylioppilastutkinnon koetuloksien perusteella.

	kyllä 1	kyllä pääosin 2	ei pääosin 3	ei 4	ei kantaa 5	Vastausten (1-4) keskiarvo
Yliopisto	1	10	3	1	0	2,3
Ammattikorkeakoulu	2	11	2	1	1	2,1
Korkeakoulujen yhteistyöorganisaatio	0	1	0	0	1	2,0
Korkeakoulujen (alakohtainen) yhteistyöverkosto	0	2	3	2	0	3,0
Lukiokoulutuksen järjestäjä	27	27	10	3	2	1,8
Ammatillisen koulutuksen järjestäjä	1	2	7	1	0	2,7
Työnantajajärjestö	2	0	0	0	2	1,0
Työntekijäjärjestö	0	1	9	3	0	3,2
Ministeriö	0	1	0	0	2	2,0
Valtion virasto	2	1	2	3	1	2,8
Muu	2	1	2	3	1	2,8
Opiskelijajärjestöt	2	1	3	4	0	2,9
yhteensä	39	58	41	21	10	2,3

Lausunnonantajien kannat jakautuvat kannattaviin ja vastustaviin. Korkeakoulut pääosin kannattavat ehdotusta, mutta ammatillisen koulutuksen todistusten hyödyntäminen herättää vastustusta.

Neljä yliopistoa ei kannata ehdotusta. HY:n ja Aallon lausuntojenkin mukaan ylioppilastutkintoon perustuvia todistusvalintoja voidaan lisätä, mutta ammatillisen koulutuksen todistuksiin perustuvia ei. Oikeustieteen, lääketieteen kasvatustieteen ja Biologian alojen verkostot eivät kannata todistusvalintoja aloillaan.

Ammattikorkeakouluista kolme vastustaa toimenpidettä. Vastustavissa lausunnoissa esille nostetaan ennen kaikkea ammatillisten todistusten hyödyntämisen käytännön hankaluudet.

Lukiokoulutuksen järjestäjät pääosin kannattavat ehdotusta. Useissa lausunnoissa nostetaan kuitenkin esiin muun tutkinnon suorittajat.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjät pääosin vastustavat ehdotuksia

- Kaikilla hakukelpoisilla, myös ammatillisilla hakijoilla on oltava mahdollisuus tulla valituksi korkea-asteelle. Valinnoissa sivuutetaan lähes puolet ikäluokasta, mikäli valinta perustuu "valtaosin ylioppilastutkinnon koetuloksiin". (Oulun seudun koulutuskuntayhtymä)

Sekä työntekijä- että työnantajajärjestöt suhtautuvat toimenpiteeseen pääosin epäillen.

TEM kannattaa pääpiirteissään toimenpideohjelman toteuttamista.

Toisen asteen opiskelijajärjestöistä Suomen Lukiolaisten Liitto kannattaa esitystä, ammatillisen koulutuksen ja korkeakoulujen opiskelijajärjestöt pääasiallisesti vastustavat toimenpidettä.

Kannattaako lausunnonantaja toimenpideohjelman kohdan 4 toteuttamista: Korkeakoulut muuttavat valintaperusteiden päivitysrytmiä siten, että erityisesti todistusten hyödyntämisen osalta valintaperusteet ovat nykyistä pysyvämpiä. Lukiolaisten tulee voida tietää opintojensa alkuvaiheessa, ennen kriittisiä ainevalintoja ja ylioppilastutkinnon kirjoittamisaikataulun suunnittelua, millaisilla perusteilla korkeakouluihin valitaan opiskelijoita lukio-opintojen päättyessä.

	kyllä 1	kyllä pääosin 2	ei pääosin 3	ei 4	ei kantaa 5	Vastausten (1-4) keskiarvo
Yliopisto	6	9	0	0	0	1,6
Ammattikorkeakoulu	14	1	1	0	0	1,2
Korkeakoulujen yhteistyöorganisaatio	0	2	0	0	0	2,0
Korkeakoulujen (alakohtainen) yhteistyöverkosto	4	3	0	0	0	1,4
Lukiokoulutuksen järjestäjä	55	13	0	0	1	1,2
Ammatillisen koulutuksen järjestäjä	3	6	1	1	0	2,0
Työnantajajärjestö	2	0	0	0	2	1,0
Työntekijäjärjestö	8	4	0	1	0	1,5
Ministeriö	0	1	0	0	2	2,0
Valtion virasto	2	5	0	0	2	1,7
Muu	2	5	0	0	2	1,7
Opiskelijajärjestöt	2	5	1	0	1	1,9
yhteensä	98	54	3	2	10	1,4

Toimenpidettä kannatetaan hyvin laajasti. Useissa lausunnoissa nostetaan kuitenkin esiin huoli lukio-opinnot aloittavan ja ainevalintoja tekevän kypsyydestä tehdä tulevaisuuden mahdollisuuksiin vaikuttavia ainevalintoja.

Yliopistot ja ammattikorkeakoulut kannattavat laajasti toimenpidettä. Haasteina nostetaan esille opiskelijavalintojen viime vuosien suuremmat muutokset (Opintopolku.fi:n käyttöönotto ja ylioppilastutkinnon muutokset), jotka ovat edellyttäneet valintaperusteiden päivittämistä.

Lukiokoulutuksen järjestäjät, ammatillisen koulutuksen järjestäjät ja työnantaja- ja työntekijäjärjestöt kannattavat esitystä laajasti.

Opiskelijajärjestöt kannattava ehdotusta, mutta toteavat, että myös nykytilassa vuosittaiset muutokset ovat pieniä.

Kannattaako lausunnonantaja toimenpideohjelman kohdan 5 toteuttamista: Lisättäessä ylioppilastutkintoon perustuvia todistusvalintoja korkeakoulut uudistavat toissijaisia valintamenettelyjä hakeutumismahdollisuuksien varmistamiseksi erilaisissa elämäntilanteissa oleville. Korkeakoulut ottavat käyttöön erityisesti verkossa järjestettyä avointa korkeakouluopetusta ja digitaalisia suoritus tapoja hyödyntäviä valintoja. Nämäkin haut voidaan järjestää osana yhteishakua.

	kyllä 1	kyllä pääosin 2	ei pääosin 3	ei 4	ei kantaa 5	Vastausten (1-4) keskiarvo
Yliopisto	1	7	5	1	1	2,4
Ammattikorkeakoulu	6	6	2	1	1	1,9
Korkeakoulujen yhteistyöorganisaatio	1	0	0	0	1	1,0
Korkeakoulujen (alakohtainen) yhteistyöverkosto	1	2	2	1	1	2,5
Lukiokoulutuksen järjestäjä	40	27	0	1	1	1,4
Ammatillisen koulutuksen järjestäjä	2	3	5	1	0	2,5
Työnantajajärjestö	1	2	0	0	1	1,7
Työntekijäjärjestö	7	3	3	0	0	1,7
Ministeriö	0	1	0	0	2	2,0
Valtion virasto	3	4	0	0	2	1,6
Muu	3	4	0	0	2	1,6
Opiskelijajärjestöt	3	4	2	1	1	2,1
yhteensä	68	63	19	6	13	1,8

Pääosa lausunnonantajista kannattaa toimenpidettä.

Yliopistojen kannat asiassa hajoavat, mutta pääosa ammattikorkeakouluista kannattaa toimenpideohjelmaluonnoksen kohtaa.

Lukiokoulutuksen järjestäjät pääosin kannattavat toimenpidettä.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjät nostavat esille ammatillisen koulutuksen aseman suhteessa toimenpiteeseen.

- Ammatillinen toisen aste tuottaa osaamista, joka tulisi arvioida korkea-asteen valinnoissa. Henkilökohtaiset polut myös korkea-asteella tulee toteutua. (Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä)

Järjestöt pääasiallisesti kannattavat toimenpidettä. Lääkäriliitto ja Suomen lakimiesliitto vastustavat aloillaan. Myös STTK vastustaa.

Asiaan kantaa ottaneet ministeriöt ja virastot kannattavat toimenpidettä.

Toimenpide saa opiskelijajärjestöiltä sekä kannatusta että vastustusta.

- Kannatamme valintamenettelyiden monipuolistamista. Toissijaista valintamenettelyä tulee kehittää sitä enemmän, mitä merkityksellisemmäksi todistusvalinta kehittyy. (SYL)
- SAMOK ei kannata ylioppilastutkintoon perustuvien todistusvalintojen lisäämistä. SAMOK kannattaa toissijaisten valintamenettelyjen kehittämistä, jotta mahdollistetaan monipuolisesti

erilaisissa elämäntilanteissa olevien henkilöiden pääsy koulutukseen. SAMOK kannattaa korkeakoulujen opiskelijavalintamenetelmien monipuolistamista esimerkiksi MOOCein. (SAMOK)

Kannattaako lausunnonantaja toimenpideohjelman kohdan 6 toteuttamista: Yliopistot ja ammattikorkeakoulut valmistelevat vuoden 2017 aikana suositukset ylioppilastutkinnon yhteisiksi pisteytysmalleiksi yhdessä Ylioppilastutkintolautakunnan kanssa. Pisteytysmallien tulee olla käytettävissä sekä todistusvalinnoissa että mahdollisissa yhteispistevalinnoissa. Malleissa tulee huomioida IB-, EB- ja Reifeprüfung-tutkintojen arvosanojen pisteytys. Opetus- ja kulttuuriministeriö tukee kehitystyötä taloudellisesti. Erottelukyvyyn lisäämiseksi pisteytysmalleissa hyödynnetään ylioppilastutkinnon arvosanoja.

	kyllä 1	kyllä pääosin 2	ei pääosin 3	ei 4	ei kantaa 5	Vastausten (1-4) keskiarvo
Yliopisto	6	6	3	0	0	1,8
Ammattikorkeakoulu	9	5	1	1	0	1,6
Korkeakoulujen yhteistyöorganisaatio	1	1	0	0	0	1,5
Korkeakoulujen (alakohtainen) yhteistyöverkosto	3	4	0	0	0	1,6
Lukiokoulutuksen järjestäjä	38	22	2	2	5	1,5
Ammatillisen koulutuksen järjestäjä	1	3	4	1	2	2,6
Työnantajajärjestö	1	1	0	0	2	1,5
Työntekijäjärjestö	5	6	0	1	1	1,8
Ministeriö	1	0	0	0	2	1,0
Valtion virasto	3	3	0	0	3	1,5
Muu	3	3	0	0	3	1,5
Opiskelijajärjestöt	3	3	1	0	2	1,7
yhteensä	74	57	11	5	20	1,6

Lähes kaikki vastaajat kannattavat toimenpideohjelman kohdan toteuttamista.

Kannattaako lausunnonantaja toimenpideohjelman kohdan 7 toteuttamista: Korkeakoulut huomioivat valintaperusteiden signaalivaikutukset lukioaikaisiin ainevalintoihin. Valintaperusteiden kautta korkeakoulut voivat vaikuttaa osaamiseen, joka korkeakoulutukseen hakeutuvilla on lukion päättyessä. Jos korkeakoulut kokevat esimerkiksi matematiikan, ruotsin tai muun kielitaidon nykytason ongelmalliseksi, voivat ne vaikuttaa lukiolaisten motivaatioon opiskella näitä aineita korostamalla niiden merkitystä valintaperusteissa laajasti ja viestimällä tästä selkeästi.

	kyllä 1	kyllä pääosin 2	ei pääosin 3	ei 4	ei kantaa 5	Vastausten (1-4) keskiarvo
Yliopisto	7	6	2	0	0	1,7
Ammattikorkeakoulu	9	4	1	1	1	1,6
Korkeakoulujen yhteistyöorganisaatio	0	1	0	0	1	2,0
Korkeakoulujen (alakohtainen) yhteistyöverkosto	3	2	2	0	0	1,9
Lukiokoulutuksen järjestäjä	31	32	4	1	1	1,6
Ammatillisen koulutuksen järjestäjä	2	2	4	1	2	2,4
Työnantajajärjestö	2	0	0	0	2	1,0
Työntekijäjärjestö	6	2	2	1	2	1,8
Ministeriö	0	1	0	0	2	2,0
Valtion virasto	2	3	1	0	3	1,8
Muu	2	3	1	0	3	1,8
Opiskelijajärjestöt	2	3	2	2	2	2,4
yhteensä	66	59	19	6	19	1,8

Korkeakoulut pääosin kannattavat toimenpidettä, mutta useassa lausunnossa todetaan, että ylioppilastutkinnosta jo huomioidaan koulutusten kannalta relevantit osat.

Lukiokoulutuksen järjestäjien lausunnot ovat jossain määrin kaksijakoisia. Toisaalta nähdään hyvänä, että korkeakoulut huomioivat signaalivaikutukset valintaperusteiden kehittämisessä. Useissa lausunnoissa korostetaan aikaisen informaation merkitystä lukiolaisille. Toisaalta joissain lausunnoissa nähdään ongelmallisena, että korkeakoulut ohjaavat ainevalintoja ohi lukion.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjien huomioissa aiheesta korostuu asian suhde ammatilliseen koulutukseen. Alla poimintoja lausunnoista:

- Ammatillista koulutusta ei huomioida tässä ollenkaan. Myöskin lukiolaisen näkökulmasta näemme yksittäisten oppiaineiden korostamisen yhä ongelmallisempänä, koska kaikki eivät lukiota aloittaessaan tiedä mihin lukion jälkeen haluavat hakeutua. (Etelä-Savon Koulutus Oy)
- Toisen asteen koulutuksen kokonaisuus huomioitava. (Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä)
- Omnia ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen järjestäjänä on varma, että korkeakoulun valintakriteereiden selkeyttämisellä ja kohdistamisella hakukohteittain on positiivinen signaalivaikutus toisen asteen valintoihin ja opiskeluun. Kun opiskelija opiskeluaikana tietää miten opinnot vaikuttavat hänen jatko-opintoihinsa niin opiskelumotivaatio varmasti lisääntyy.

Sekä työnantajajärjestöt että työntekijäjärjestöt pääasiallisesti kannattavat ehdotusta, mutta kriittisiäkin huomioita nousee esiin. Poimintoja lausunnoista:

- On selvítettävä tarkoin, millaisia seurauksia tällä toimenpiteellä olisi mm. sukupuolivaikutusten näkökulmasta. Ovatko kaikki lukiolaiset, erityisesti myöhemmin kypsyvät pojat, kykeneviä tekemään kauaskantoisia päätöksiä jo lukion ensimmäisellä luokalla tai peruskoulun viimeisellä luokalla? (Elinkeinoelämän keskusliitto EK)
- Korkeakoulujen valintaperusteiden signaalivaikutuksia lukioaikaisiin valintoihin on vaikea täysin ennakoita, mutta tämän toteutuminen edellyttää nykyistä tiiviimpää yhteydenpitoa korkea-asteen ja toisen asteen välillä esimerkiksi opinto-ohjauksen osalta. Tämä on korkeakouluille ja koulutuksen järjestäjille myös resurssikysymys. (Sivistystyönantajat)

Asiaan kantaa ottaneet ministeriöt ja virastot suhtautuvat positiivisesti.

Opiskelijajärjestöt suhtautuvat Lukiolaisten Liittoa lukuun ottamatta penseästi signaalivaikutusten korostamiseen. Poimintoja lausunnoista:

- Korkeakoulujen tehtävä on laatia avoimet valintaperusteet, mutta ei ohjata lukiolaisten kurssivalintoja. Näin myöskään osaamisen tarpeen signaalivaikutusten arviointi ei voi olla vain korkeakoulujen tehtävä. Lukion sisällön ensimmäinen lähtökohta tulee olla yleissivistävä eikä korkeakoulujen pääsykokeina toimiminen. (SYL)

Korkeakoulututkimuksen seura ry. nostaa esiin signaalivaikutusten tutkimuksen tärkeyden.

Kannattaako lausunnonantaja toimenpideohjelman kohdan 8 toteuttamista: Ammatillisten tutkintojen hyödyntämisestä ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen valinnoissa käynnistetään jatkotyö, johon osallistuvat korkeakoulujen ja koulutuksen järjestäjien edustajien lisäksi Opetushallitus ja opetus- ja kulttuuriministeriö. Hakijat voidaan lain mukaan jakaa valinnoissa ryhmiin koulutustaustan mukaan. Kaikissa tapauksissa ei ole tarkoituksenmukaista soveltaa samoja perusteita eri ryhmiin, esim. ylioppilastutkinnon ja ammatillisen tutkinnon suorittaneisiin. Ammatillisen koulutuksen suorittaneita tulisi tulevaisuudessa valita mahdollisimman moniin koulutuksiin ammatillisen koulutuksen todistusten perusteella.

	kyllä 1	kyllä pääosin 2	ei pääosin 3	ei 4	ei kantaa 5	Vastausten (1-4) keskiarvo
Yliopisto	2	5	2	5	1	2,7
Ammattikorkeakoulu	10	4	1	0	1	1,4
Korkeakoulujen yhteistyöorganisaatio	1	0	0	0	1	1,0
Korkeakoulujen (alakohtainen) yhteistyöverkosto	1	2	0	4	0	3,0
Lukiokoulutuksen järjestäjä	17	26	13	3	10	2,0
Ammatillisen koulutuksen järjestäjä	7	4	0	0	0	1,4
Työnantajajärjestö	1	1	0	0	2	1,5
Työntekijäjärjestö	7	3	1	1	1	1,7
Ministeriö	1	0	0	0	2	1,0
Valtion virasto	4	2	0	2	1	2,0
Muu	4	2	0	2	1	2,0
Opiskelijajärjestöt	4	2	0	1	1	1,7
yhteensä	59	51	17	18	21	2,0

Työn käynnistämistä kannatetaan pääasiallisesti. Vastaajaryhmistä yliopistot ja alakohtaiset yhteistyöverkostot suhtautuvat penseämmin jatkotyöhön. Yliopistojen kannat jakautuvat jatkotyön suhteen. Ammattikorkeakoulut kannattavat työn käynnistämistä. Useissa lausunnoissa otetaan esille valintojen kehittäminen kokonaisuutena sekä ylioppilastutkinnon että ammatillisen tutkinnon osalta.

Useat yliopistot ovat lisäksi ottaneet kantaa ammatillisen koulutuksen tutkintojen hyödyntämiseen ja pitävät ammatillisen koulutuksen todistusten arvosanoja vertailukelvottomina ja siksi ongelmallisina valintojen kannalta (AY, HY, JY, LTY, TTY, TY ja VY). Yleisemmin nousee esiin, että todistuksissa ei ole valintojen kannalta oleellista informaatiota. Myös hakijoiden jakamista ryhmiin pidetään ongelmallisena.

Unifi ja Arene kummatkin kannattavat jatkoselvityksen tekemistä.

Yhteistyöverkostot pitävät ammatillisen koulutuksen todistusten hyödyntämistä yleisesti haasteellisena.

Myös työnantajajärjestöt, työntekijäjärjestöt, ministeriöt, valtion virastot ja opiskelijajärjestöt pääosin kannattavat jatkotyötä, mutta vastustajia on (Oikeustieteellisen alan ainejärjestöt, Helsingin yliopiston ylioppilaskunta, Lakimiesliitto, Lääkäriliitto, Suomen Nuorisoyhteistyö - Allianssi).

Yleisesti todetaan, että ammatillisen toisen asteen todistusten tarkastelu olisi pitänyt sisällyttää jo tämän työryhmän työhön ja tarkastella kaikkia toisen asteen todistuksia ja korkeakoulujen valintoja samalla kertaa.

Kannattaako lausunnonantaja toimenpideohjelman kohdan 9 toteuttamista: Niissä tapauksissa, joissa korkeakoulu haluaa edellyttää kaikilta hakijoilta vertailukelpoista näyttöä akateemisesta osaamisesta, voisi se oman pääsykokeen sijasta käyttää valintaperusteena yhtä, kahta tai kolmea ylioppilastutkinnon koetta myös ammatillisen tutkinnon suorittaneilta. Useilla aloilla yksi tutkinnon koe riittänee. Lukiolaki (L 629/1998 § 18a) mahdollistaa joustavan osallistumisen ylioppilastutkintoon ja sen kokeisiin. Opetus- ja kulttuuriministeriön ylioppilastutkinnon kehittämistarpeita kartoittava työryhmä voi ottaa kantaa 2017 alussa onko ylioppilastutkinnon osien suoritusmahdollisuuksia tarpeen tarkastella.

	kyllä 1	kyllä pääosin 2	ei pääosin 3	ei 4	ei kantaa 5	Vastausten (1-4) keskiarvo
Yliopisto	1	2	2	7	3	3,3
Ammattikorkeakoulu	0	2	8	6	0	3,3
Korkeakoulujen yhteistyöorganisaatio	0	0	0	1	1	4,0
Korkeakoulujen (alakohtainen) yhteistyöverkosto	0	1	1	4	1	3,5
Lukiokoulutuksen järjestäjä	19	28	11	3	8	2,0
Ammatillisen koulutuksen järjestäjä	0	0	2	9	0	3,8
Työnantajajärjestö	0	1	1	1	1	3,0
Työntekijäjärjestö	1	1	4	7	0	3,3
Ministeriö	0	0	0	1	2	4,0
Valtion virasto	1	1	2	4	1	3,1
Muu	1	1	2	4	1	3,1
Opiskelijajärjestöt	1	1	2	5	1	3,2
yhteensä	24	38	35	52	19	2,8

Toimenpidettä ei kannata vastaajaryhmistä mikään lukuun ottamatta lukiokoulutuksen järjestäjiä. Toimenpidettä vastustetaan ennen kaikkea siksi, että lukion oppimäärän hallintaa mittaavan ylioppilastutkinnon kokeiden edellyttämistä jo sinällään kelpoisuuden tuottavan ammatillisen koulutuksen lisäksi pidetään lähtökohtaisesti ongelmallisena.

Kannattaako lausunnonantaja toimenpideohjelman kohdan 10 toteuttamista: Opetus- ja kulttuuriministeriö valmistelee lainsäädäntöön edellisen kohdan edellyttävät muutokset joko niin, että korkeakoulu voi edellyttää maksullisen ylioppilastutkinnon kokeen suorittamista ei-ylioppilaalta (YoL 8 §, AMKL 12 §) tai tekemällä tarvittavat muutokset ylioppilastutkinnon maksuihin.

	kyllä 1	kyllä pääosin 2	ei pääosin 3	ei 4	ei kantaa 5	Vastausten (1-4) keskiarvo
Yliopisto	1	2	2	6	4	3,2
Ammattikorkeakoulu	3	1	2	10	0	3,2
Korkeakoulujen yhteistyöorganisaatio	0	0	0	1	1	4,0
Korkeakoulujen (alakohtainen) yhteistyöverkosto	0	1	1	4	1	3,5
Lukiokoulutuksen järjestäjä	30	20	3	4	12	1,7
Ammatillisen koulutuksen järjestäjä	1	1	2	6	1	3,3
Työnantajajärjestö	0	0	0	1	3	4,0
Työntekijäjärjestö	0	2	1	9	1	3,6
Ministeriö	0	0	0	1	2	4,0
Valtion virasto	1	2	1	3	2	2,9
Muu	1	2	1	3	2	2,9
Opiskelijajärjestöt	1	2	0	5	3	3,1
yhteensä	38	33	13	53	32	2,6

Lausunnot heijastelevat pääosin edellisen kysymyksen vastauksia. Helsingin yliopisto nostaa kuitenkin esiin kysymyksen, ovatko lakimuutokset todella tarpeellisia kohdan 10 kannalta:

Oikeuskirjallisuudessa on todettu, että ”Valintakokeiden maksuttomuuden vaatimus koskee yliopiston järjestämiä valintakokeita, joilla valitaan opiskelijoita suorittamaan yliopistotutkintoa.” (Mäenpää: Yliopistolaki, s. 228, WSOY 2009, kursivointi tässä). Yliopistolain 8 §:n 1 momentin mukaista opiskelijoiden valintaan liittyvien valintakokeiden maksuttomuutta on yliopistoissa ja myös OKM:n toiminnassa vakiintuneesti tulkittu niin, ettei maksuttomuusvaatimus estä perustamasta opiskelijavalintaa johonkin maksulliseen suoritukseen, kun kyseessä ei ole yliopiston järjestämä valintakoe eikä muukaan sellainen koe tai testi, jonka yksinomainen käyttöala on opiskelijavalinta. Täten esimerkiksi hakijoita valitaan opiskelijoiksi avoimessa yliopistossa suoritettujen opintojen perusteella, vaikka avoimen yliopiston opinnot ovat maksullisia (valtioneuvoston asetus yliopistojen toiminnassa perittävistä maksuista 2 § 1 mom). Vastaavasti myös ylioppilastutkintoa tai sen yksittäisiä kokeita käytetään jo nykyään opiskelijavalinnan kriteerinä, vaikka ylioppilastutkinnon suorittaminen on maksullista.

Ylioppilastutkinnon yksittäisten kokeiden suorittamisen yksinomainen käyttöala ei ole opiskelijavalinta, vaan kokeita suoritetaan esim. tosiasiallisen kielitaidon osoittamiseksi, harrastusluonteisesti tai yleissivistyksen lisäämiseksi, siis osin samoista syistä kuin esim. avoimen yliopiston opintoja. Helsingin yliopiston käsityksen mukaan ylioppilastutkinnon yksittäisten kokeiden hyödyntäminen opiskelijavalinnassa ei edellytä yksittäisten kokeiden tekemistä maksuttomaksi tai lainsäädännön muuttamista siten, että maksullisten yksittäisten kokeiden hyödyntäminen sallitaan. Muu tulkinta venyttäisi käsitettä valintakoe siten, että

olisi vaikea perustella esim. avoimessa yliopistossa suoritettujen maksullisten opintojen hyödyntämisen sallimista. On myös epäselvää, millä perusteella raportissa katsotaan, että ylioppilaskokeiden maksullisuus ylioppilastutkinnon suorittajille ei estä kokeiden hyödyntämistä opiskelijavalinnassa, jos maksullisuus yksittäisten kokeiden suorittajille sen estäisi. (HY)

Vastaavan asian nostaa esiin myös VAKAVA ja Biologian yhteisvalinnan valtakunnallinen ryhmä.

Joissain lausunnoissa nousee myös esiin ylioppilastutkinnon maksuista luopuminen kokonaan.

Kannattaako lausunnonantaja toimenpideohjelman kohdan 11 toteuttamista: Soveltuvuuden mittaamisen kehittämisessä korkeakouluissa tulee lähtökohtana olla nykyistä tarkempi, mahdollisuuksien mukaan tutkimusnäyttöön perustuva, määrittely siitä, mitä soveltuvuudella tarkoitetaan ja miten sitä on syytä arvioida.

	kyllä 1	kyllä pääosin 2	ei pääosin 3	ei 4	ei kantaa 5	Vastausten (1-4) keskiarvo
Yliopisto	5	5	1	1	3	1,8
Ammattikorkeakoulu	7	8	1	0	0	1,6
Korkeakoulujen yhteistyöorganisaatio	1	0	0	0	1	1,0
Korkeakoulujen (alakohtainen) yhteistyöverkosto	0	4	1	0	2	2,2
Lukiokoulutuksen järjestäjä	47	16	2	0	4	1,3
Ammatillisen koulutuksen järjestäjä	7	3	1	0	0	1,5
Työnantajajärjestö	1	1	0	0	2	1,5
Työntekijäjärjestö	10	2	1	0	0	1,3
Ministeriö	1	0	0	0	2	1,0
Valtion virasto	5	2	0	0	2	1,3
Muu	5	2	0	0	2	1,3
Opiskelijajärjestöt	5	2	0	0	1	1,3
yhteensä	94	45	7	1	19	1,4

Toimenpidettä kannatetaan laajasti kaikissa vastaajaryhmissä. Vastauksissa korostuu vaihtelevasti soveltuvuus työelämään ja toisaalta soveltuvuus opintoihin.

Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen vastauksista nousee esiin erilaisia näkökulmia ja soveltuvuuden ei-staattinen luonne ja myös eri alojen erilaiset ymmärrykset soveltuvuudesta. Tutkimustiedon tarve ja tunnustetaan. Soveltuvuuden arvioinnin kehittämisen ja yhdenmukaistamisen tarve tulee esiin useissa lausunnoissa.

Osa on vastannut, että soveltuvuuskokeita on syytä kehittää (ISYO ja ÅA), opettajankoulutuksessa soveltuvuus lasten ja nuorten parissa työskentelyyn on varmistettava (LY), soveltuvuuden arviointi ei tekniikan alalla ole merkityksellistä, sillä koulutuksen suorittaneille löytyy oman alan töitä hyvinkin erilaisille persoonille, joiden vuorovaikutus- ja puheviestintätaidot eivät ole samankaltaiset (TTY). Soveltuvuuden mittaamista olisi hyvä tutkia enemmän ja olisi hyvä määrittellä esim. alakohtaisesti, mitä soveltuvuuden mittaamisella tavoitellaan (JY). Soveltuvuuden mittaamisen SOTE -alalla nousee esiin useissa lausunnoissa (Arcada ja Diak).

Asiaan liitetään myös koulutuksessa opitun vastaavuus työelämän tarpeisiin esim. kauppatieteellisellä alalla (LTY).

Oikeustieteellisen alan lausunnossa todetaan, että ”alalla on poikkeuksellisen vähän opintonsa kesken jättäneitä opiskelijoita ja pääsääntöisesti ongelmia opintojen etenemisessä ei ole. Valintakokeita on kehitetty ja tullaan kehittämään valintakoevalinnan tilastoinnin ja hakijakyselyn avulla.”

On hyvä, että soveltuvuuden mittaamisen kriteeristöä kehitetään. SORA-opintoihin liittyen soveltuvuusarviointi tulee kuitenkin tehdä jo opiskelijavalintavaiheessa. (AY ja AYY)

Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjien lausunnoissa nousee esiin, soveltuvuuden arvioinnin läpinäkyvyyden, asialliset ja ennalta määritellyt ja tiedossa olevat yhtenäiset tutkimukseen perustuvat kriteerit. Toisaalta nousee esiin soveltuvuuden arvioinnin tarve vain osalla aloista. Toisaalta soveltuvuuden arvioinnin subjektiivisuuden riski nousee esiin.

Esiin nousee myös, että samat kysymykset soveltuvuuden mittaamisessa koskevat myös ammatillisen koulutukseen hakeutumista (Omnia ja AMKE). Raskaiden soveltuvuuskokeiden järjestämisen sijasta tulee kehittää lainsäädäntöä niin, että koulutuksen järjestäjillä on työkaluja ja mahdollisuuksia puuttua soveltumattomuuteen koulutuksen aikana (Omnia).

Työnantajajärjestöt ja työntekijäjärjestöt kannattavat toimenpidettä laajasti.

Soveltuvuuden entistä tarkempi määrittely ja mittaus tutkimusnäyttöön perustuen on kannatettava (SYL ja SAMOK). Soveltuvuuden määrittelyssä tulisi käyttää yhtenäistä standardia eri korkeakoulujen välillä (Sakki).

Kannattaako lausunnonantaja toimenpideohjelman kohdan 12 toteuttamista: Ammattikorkeakoulut selvittävät vuonna 2017 kansainvälisten testien hyödyntämistä laajasti I syklin vieraskielisen korkeakoulutuksen opiskelijavalinnoissa ulkomaisten tutkinnon suorittaneiden osalta.

	kyllä 1	kyllä pääosin 2	ei pääosin 3	ei 4	ei kattaa 5	Vastausten (1-4) keskiarvo
Yliopisto	4	1	0	0	10	1,2
Ammattikorkeakoulu	9	5	0	0	2	1,4
Korkeakoulujen yhteistyöorganisaatio	1	0	0	0	1	1,0
Korkeakoulujen (alakohtainen) yhteistyöverkosto	1	1	0	0	5	1,5
Lukiokoulutuksen järjestäjä	28	14	0	0	27	1,3
Ammatillisen koulutuksen järjestäjä	2	2	0	0	7	1,5
Työnantajajärjestö	1	0	0	0	3	1,0
Työntekijäjärjestö	2	1	1	0	9	1,8
Ministeriö	1	0	0	0	2	1,0
Valtion virasto	3	0	0	0	6	1,0
Muu	3	0	0	0	6	1,0
Opiskelijajärjestöt	3	0	0	0	8	1,0
yhteensä	58	24	1	0	86	1,3

Lähes kaikki lausunnonantajat kannattavat toimenpidettä vähintään pääosin, eikä mikään lausunnonantajaryhmä erotu poikkeavilla lausunnoilla.

Ammattikorkeakoulut pitävät toimenpidettä kannatettavana, joskin osa, ja myös ARENE pitävät aikataulua kireänä.

Kannattaako lausunnonantaja toimenpideohjelman kohdan 13 toteuttamista: Opetus- ja kulttuuriministeriö laatii jatkotyönä suunnitelman yhdessä korkeakoulujen kanssa opiskelijavalintojen kehittämistä tukevan tutkimuksen tarpeesta. Opiskelijavalintojen tutkimuksessa on seurattava valintojen onnistumista, kansainvälisiä hyviä käytänteitä sekä muun muassa arvioitava soveltuvuuskokeiden merkitystä valinnoissa.

	kyllä 1	kyllä pääosin 2	ei pääosin 3	ei 4	ei kantaa 5	Vastausten (1-4) keskiarvo
Yliopisto	13	2	0	0	0	1,1
Ammattikorkeakoulu	13	2	0	0	1	1,1
Korkeakoulujen yhteistyöorganisaatio	2	0	0	0	0	1,0
Korkeakoulujen (alakohtainen) yhteistyöverkosto	6	0	0	1	0	1,4
Lukiokoulutuksen järjestäjä	55	13	0	0	1	1,2
Ammatillisen koulutuksen järjestäjä	7	3	0	0	1	1,3
Työnantajajärjestö	2	1	0	0	1	1,3
Työntekijäjärjestö	10	2	0	0	1	1,2
Ministeriö	1	1	0	0	1	1,5
Valtion virasto	7	0	0	0	2	1,0
Muu	7	0	0	0	2	1,0
Opiskelijajärjestöt	7	0	0	1	1	1,4
yhteensä	130	24	0	2	11	1,2

Lähes kaikki lausunnonantajat kannattavat toimenpidettä. Ainoina toimenpidettä vastustavina lausunnonantajina ovat oikeustieteen alan opiskelijavalintojen uudistamistyöryhmä sekä oikeustieteellisen alan opiskelijajärjestöt.

5. Muita huomioita ja näkemyksiä raportista

Korkeakoulujen kritiikissä raporttiin liittyen korostuu kaksi asiaa: raportin yksipuolinen toimeksiannosta johtuva tarkastelunäkökulma ja tutkimustiedon tarve.

Ammattikorkeakoulujen mielestä työryhmän raportissa esitetyt johtopäätökset valintakokeiden ongelmallisuudesta eivät koske kaikkia korkeakoulujen valintakokeita (DIAK, HAMK, Karelia, Laurea ja XAMK).

Lukiokoulutuksen järjestäjät suhtautuvat raporttiin ristiriitaisesti. Raporttiin kohdistuvassa kritiikissä korostuu huoli lukio-opetuksen tulevasta suunnasta, kun ylioppilastutkinnon asema vahvistetaan valintajärjestelmässä. Lausunnoissa pelätään, että korkeakoulujen opiskelijavalinta ohjaa lukio-opetusta ja

lukiosta tulee ylioppilastutkintoon valmentava laitos. Hyvänä asiana pidetään korkeakoulujen valintajärjestelmän kehittämistä ja selkiyttämistä päällekkäisyyksiä purkamalla. Tasa-arvoon ja lukiolaisten mielenterveyteen liittyviä asioita sekä yliopistojen autonomia otetaan myös esille lausunnoissa.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjät ovat yleisesti huolissaan ammatillisen koulutuksen asemasta ja arvostuksesta opiskelijavalinnoissa. Lausunnonantajat arvostelevat raporttia yksipuoliseksi keskittyen liikaa ylioppilastutkinnon tuottamaan osaamiseen.

Työnantaja- ja työntekijäjärjestöt suhtautuvat raporttiin myönteisesti. Siihen sisältyy lukuisia kannatettavia ehdotuksia, mutta samalla raportti saa osakseen kriittisiäkin lausuntoja. Elinkeinoelämän keskusliitto pitää raporttia kuitenkin tervetulleena avauksena.

6. Pääsykokeiden kustannukset

Työryhmä pyysi korkeakouluilta työnsä aikana nopealla aikataululla tietoa pääsykokeiden järjestämisen kustannuksista. Vastauksia ei saatu kaikilta korkeakouluilta. Lausuntopyyntöön yhteydessä korkeakouluja pyydettiin uudelleen arvioimaan pääsykokeiden järjestämisen kustannusten nykytasoa: Paljonko pääsykokeiden nykyisenlainen järjestäminen, niiden arvostelu ml. mahdolliset valintaprosessit maksaa korkeakoululenne (henkilöstö-, tila-, ja materiaalikustannukset) vuodessa?

Yliopistot

Yliopistojen ilmoittamissa valintakoekustannuksissa on suurta hajontaa. Ilmoitetut kustannukset liikkuvat 10 000 (Hanken) ja 1 000 000 (Taideyliopisto) euron välillä. Yliopistot eivät ole eritelleet kustannuksiaan kovinkaan tarkasti, vaan ovat pääasiassa ilmoittaneet summat yhtenä kokonaisuutena, johon sisältyy sekä henkilöstökulut että materiaalikustannukset. Muutamit yliopistot (LY, Taideyliopisto ja TTY) ovat erikseen maininneet, että henkilöstökulut muodostavat yhden suurimmista kustannuseristä. Toinen suuri kustannuserä on tilakustannukset (LY, Taideyliopisto ja TaY).

Osa yliopistoista ei ole lainkaan ilmoittanut lausunnossa valintakoekustannuksiaan (HY, ISYO, LUT ja ÅA). Itä-Suomen yliopisto pitää kustannusten arviointia mahdottomana, koska hakukohteiden välillä on paljon vaihtelua. Alakohtainen vaihtelu voi olla suurtakin, sillä esimerkiksi Jyväskylän yliopistossa vaihteluväli on 5 000-40 000 euroa. Tampereen yliopisto on antanut osiittain antavia summia, koska valintakokeisiin liittyvät tehtävät kuuluvat pääsääntöisesti kokonaistyöaikaan noudattavien työsuunnitelmiin tai hallintotehtävissä toimiville (erityisesti käytännön järjestelyjen osalta). Turun yliopistossa on samankaltainen tilanne, sillä kokeiden tarkistaminen ja järjestäminen tehdään virkatyönä. Yliopiston kasvatustieteen tiedekunnassa on kuitenkin arvioitu, että kasvatustieteen valintakokeen järjestämisen kustannukset pyörivät 50 000 euron paikkeilla henkilöstökulut huomioitaessa. Tampereen yliopiston kustannukset olisivat luultavasti suuremmat, jos laskuissa huomioitaisiin henkilöstökustannukset

Lappeenrannan teknillinen yliopisto ei ole kertonut valintakokeista aiheutuvia kustannuksia. Helsingin yliopisto ei myöskään ole kertonut kustannuksista, koska yliopistossa on suoritettu suuri organisaatiomuutos ja palveluita on järjestelty uudelleen. Yliopistossa on tunnustettu, että opiskelijavalinnan kustannukset ovat korkeita ja toimenpiteitä asian parantamiseksi tehdään (HY).

Kustannuksista ei voida luotettavasti selvittää kustannusten kokonaistasoa, koska luvut eroavat toisistaan niin suuresti. Lisäksi keskiarvon selvittämistä vaikeuttaa myös se, että kaikki yliopistot eivät ole ilmoittaneet

kustannuksiaan tai antaneet karkeaa arvioita kustannuksistaan. Ilmoitettuihin lukuihin pitää suhtautua epäillen, koska ei ole tarkempaa tietoa, mitä niihin sisältyy todellisuudessa.

Ammattikorkeakoulut

Yliopistojen tapaan myös ammattikorkeakoulujen kustannuksissa on suurta hajontaa, mikä hankaloittaa kokonaiskuvan muodostamista. Ammattikorkeakoulut ovat pääasiassa ilmoittaneet kustannuksensa ilman erittelyä. Kolme ammattikorkeakoulua (DIAK, LAMK ja XAMK) on ilmoittanut, että suurin osa kuluista muodostuu palkkakuluista. XAMK:n henkilökustannukset muodostuivat henkilökunnan palkkakuluista sekä ulkopuolisten asiantuntijoiden palkka- ja matkakuluista, jotka yhteensä olivat 195 000 euroa kokonaiskustannusten ollessa 315 000 euroa. DIAK ja XAMK pitävät materiaalikustannuksia pieninä ja kokonaisuuden kannalta vähäisinä.

Kustannuksista ei voida luotettavasti selvittää kustannusten keskiarvoa, koska luvut eroavat toisistaan niin suuresti. Lisäksi keskiarvon selvittämistä vaikeuttaa myös se, että kaikki ammattikorkeakoulut eivät ole ilmoittaneet kustannuksiaan tai antaneet karkeaa arvioita kustannuksistaan. Kysymykseen valintakoekustannuksista on vastannut 15 ammattikorkeakoulua, joista 12 on ilmoittanut kustannuksensa, kaksi kertoo raportoineensa jo aiemmin kustannuksistaan (Metropolia ja SeAMK) ja yksi ei pysty arvioimaan kustannuksiaan luotettavasti (Turun AMK). Ilmoitettuihin lukuihin pitää suhtautua epäillen, koska ei ole tarkempaa tietoa, mitä niihin sisältyy todellisuudessa. Esimerkiksi Satakunnan ammattikorkeakoulun ilmoittama kustannus perustuu korkeakoulun karkeaan arvioon, koska valintakoekustannuksista ei pidetä kirjaa.